

Riikka Homanen
YTT, tutkija
Tiedon, tieteen, teknologian ja innovaatioiden tutkimuskeskus (TaSTI),
Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö
33014 Tampereen yliopisto
Riikka.homanen@uta.fi
p. 0401901343/ 0405684509

Tampereen alueen ihmistieteiden eettinen toimikunta
Tampereen yliopisto

1. Lausuntopyynnön saatekirje

Pyydän eettistä lausuntoa tutkimukseni "Marketisation and Social Inequities in Reproductive Healthcare" toisen, yksityisiä lääkäriasemia koskevan, aineiston keruuta, käsittelyä ja arkistointia varten. Kyseessä on tutkijatohtorihanke, johon on haettu Suomen Akatemian syksyn 2013 haussa rahoitusta 1.9.2014–31.8.2013 väliselle ajalle. Tutkimuksessa käsitellään lisääntymiseen liittyvien hoitojen – kuten raskauden seurannan, abortin, synnytyksen ja hedelmöityshoitojen – käytäntöjen markkinaistumisen vaikutuksia sosiaalisiin suhteisiin ja siihen, miten markkinaistuminen tuottaa sosiaalista eriarvoisuutta. Toiseen tutkimuksessa käytettävään (neuvolaa koskevaan) vastaavaan aineistoon on jo haettu lausunto vuonna 2006 tutkimuskunnan sosiaali- ja terveystoimen tutkimuslupatoimikunnalta (ks. liitteenä). Tässä lausuntopyynnössä kyse on tarkemmin video- ja haastatteluaineistosta, joita kerätään yksityisten lääkäriasemien/sairaaloiden (3 kpl) ammattilaisilta ja asiakkailta, jotka ovat matkustaneet toisesta maasta tai kunnasta hoitoja varten.

Lausuntopyynnön perustelu on se, että tutkimuksessani videokuvataan ja haastatellaan terveydenhuollon asiakkaita, joiden elämäntilanteita varjostavat lisääntymiseen liittyvät ongelmalliset tilanteet, kuten ei-toivottu raskaus ja lapsettomuus, joihin he ovat tulleet hakemaan hoitoa. Näin ollen riskinä on, että tutkimukseeni osallistuminen voi aiheuttaa heille henkistä haittaa, kuten ahdistusta.

Olen ollut yhteydessä Tampereen yliopistollisen sairaalan erityisvastuualueen alueellisen eettiseen toimikuntaan ja heidän arvionsa oli, että lausunto kuuluu ihmistieteiden eettiseen toimikuntaan (sähköposti liitteenä).

Liitteet:

Tutkimussuunnitelma
Tutkimuksesta vastaavan tutkijan arvio tutkimuksen eettisyydestä
Tiedotteet tutkittaville (ammattilaiset ja asiakkaat)
Suostumuslomake
Haastattelurungot (ammattilaisille ja asiakkaille)
Aineistonhallintasuunnitelma
Rekisteriselostelomake
Eettinen lausunto jo kerätylle osa-aineistolle

University of Tampere

Abstrakti

Tutkimus käsittelee sosiaalisia suhteita lisääntymiseen liittyvässä terveydenhuollossa. Tarkastelun kohteena ovat erityisesti viimeaikaiset terveydenhuollon markkinaistumiseen liittyvät muutokset hedelmöityshoitojen, raskauden ja synnytyksen hoidon sekä abortin käytännöissä. Tutkimus kumpuaa huomiosta, jonka mukaan hoidon markkinaistuminen aiheuttaa eriarvoisuutta sukupuolen, luokan ja etnisyyden mukaan rajaten näin joidenkin ihmisten toimintaa ja valinnanvapautta enemmän kuin muiden. Tutkimusaineisto perustuu etnografiseen kenttätööhön neljässä äitiysneuvolassa ja kolmella yksityisellä terveysasemalla, jotka tarjoavat hoitoja lääketieteellisille turisteille. Se koostuu videonauhoituksista, havainnoista, haastatteluista ja dokumenteista. Tutkimuksen kohderyhmänä ovat sekä terveydenhuollon ammattilaiset että asiakkaat. Projekti edistää tieteellistä keskustelua sosiaalisista suhteista, toimijuudesta sekä markkinaistumisen vaikutuksista hyvinvointiyhteiskuntaan ja -palveluihin. Se tarjoaa myös hyödyllistä tietoa terveydenhuollon ammattilaisille ja poliittisille päättäjille.

3. Tutkimuksesta vastaavan henkilön arviointi tutkimuksen eettisyydestä

Tutkimus, *Marketisation and Social Inequities in Reproductive Healthcare*, on arvioni mukaan eettisesti pitävä. Hankittavan aineiston keruuseen hankitaan jokaisen lääkäriaseman johdon sekä henkilökunnan suostumukset. Jokaiselta asiakkaalta hankitaan erikseen suostumus osallistumiseen. Osallistujia informoidaan tutkimuksesta ja aineiston käytöstä ja arkistoinnista. Aineiston salassapito turvataan niin, että aineistoa käsittelevät allekirjoittavat vaitiolositoumuksen. Vain vastaavalla tutkijalla on käyttöoikeudet aineistoon ja sitä säilytetään lukituissa arkistokaapeissa vastaavan tutkijan lukitussa työhuoneessa sekä salasanojen takana digitaalisessa muodossa. Tutkimus kerätään tutkimuskäyttöön.

Tutkimukseen osallistuvien anonyymiteetti turvataan. Kerättyä aineistoa käsitellään ja tulokset raportoidaan siten, että yksittäistä henkilöä koskevat tiedot eivät paljastu ulkopuolisille. Yksilöllisiä tietoja, henkilöllisyyttä tai toimipaikkaa ei siis välitetä eteenpäin. Tutkimuksen tulosten raportoinnissa tunnistamisen mahdollistavat tiedot ja yksityiskohdat muutetaan. Tutkimuksen valmistuttua tutkimusaineistot arkistoidaan anonymisoituna *Yhteiskuntatieteelliseen tietoarkistoon* (<http://www.fsd.uta.fi/>) myöhempää tieteellistä tutkimuskäyttöä varten, vain jos osallistujat antavat suostumuksensa. Muussa tapauksessa aineistoa säilytetään tieteellistä tutkimusta varten Tampereen yliopiston Yhteiskunta ja kulttuuritieteiden yksikössä 25 vuotta tutkimuksen päättymisen jälkeen, jonka jälkeen se tuhoetaan. Lisäksi tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista. Siitä on oikeus kieltäytyä milloin tahansa syytä ilmoittamatta ja pyytää, että mahdollisesti jo nauhoitettu aineisto tuhoetaan. Tuloksista raportoidaan lääkäriasemille järjestettävissä palautetilaisuuksissa ja ilmoittamalla julkaisuista ja niiden saatavuudesta kaikille osallistujille.

Tutkimuksen ainoa varsinainen riski liittyy siihen, että tutkimuksen kohteena on hoito, jonka kohteena ovat lisääntymiseen liittyvät herkäät ongelmat, kuten abortti ja hedelmöityshoidot. On riski, että videokuvaukset tai haastattelut aiheuttavat asiakkaille varsinaisessa tilanteessa tai jälkikäteen ahdistusta. Näissä tapauksissa haastattelu tai videokuvaukset lopetetaan heti. Lisäksi aineisto tuhoetaan tutkimukseen osallistuvan pyynnöstä. Haastattelut suunnitellaan ja toteutetaan myös pyrkien siihen, ettei asiakkaiden tarvitsisi puhua asioista, ellei se heistä hyvältä tunnu. Tutkimuksesta vastaava tutkija on kokenut haastattelija, joka on haastatellut aikaisemmassa tutkimuksessaan raskaana olevia naisia, joilla on ollut sensitiivisiä ongelmia raskaudessaan. Kyseisen tutkimuksen toteuttamiseen Tampereen kaupungin sosiaali- ja terveystoimen tutkimuslupatoimikunta on antanut myöntävän lausunnon (liitteenä). Aineisto kerättiin, käsiteltiin ja arkistoitiiin täysin samanlaisin metodein, ja kyseistä aineistoa käytetään myös samassa tutkimuksessa, johon uutta aineistoa kerätään.

Tutkimukseen osallistujat vakuutetaan myös henkilö- ja esinevahinkojen osalta Tampereen yliopiston vakuutuksella.

4.10.2013 Tampereella

Riikka Homanen, vastaava tutkija, TaSTI, YKY, Tampereen yliopisto

**TAMPEREEN YLIOPISTO
TAMPEREEN ALUEEN IHMISTIETEIDEN
EETTINEN TOIMIKUNTA**

Lausunto 21/2013 liittyen lausuntopyyntöön 14/2013: "Marketisation and Social Inequities in reproductive healthcare" (YTT Riikka Homanen, Tasti, yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö)

Päätös/lausunto: Ei eettisiä ongelmia. Tutkimussuunnitelma ja sen toteuttaminen on pohdittu huolellisesti. Tutkimus voidaan toteuttaa sellaisenaan.

Tampereella
21.10. 2013

Puheenjohtaja

Merk.
Markku Ojanen

Sihteeri

Heikki Eilo